



נשיא ומייסד  
הרב שאול ישראלי זצ"ל

# חמדת ימים HEMDAT YAMIM

## פרשת השבוע **כי תצא** תשפ"א

### נִשְׁפָּן כֶּסֶף, יש דרך להחזיר?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

לקיחת ריבית, נתינת ריבית, ואפילו מעורבות עקיפה בעסקה שכזו, היא איסור חמור, החוזר ומודגש ברוב החומשים, כמו שמופיע גם בפרשתנו:

"לא תשיך לאחיד נִשְׁפָּן כֶּסֶף נִשְׁפָּן אֶל אֶל נִשְׁפָּן כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשְׁפָּן... לְמַעַן יִכְרַכְךָ יִקְנֶה אֶל־הֵיךָ כָּל מַשְׁלַח יָדְךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ" (דברים כ"ג - כא).

התורה מתייחסת להלוואה כאל מעשה חסד, ודורשת מכל מי שיכול, להלוות לנצרך, כחלק מהחיים היהודיים המבוססים על צדקה ומשפט. אומנם, מותר ואף מומלץ למלווה לקבל בטחונות שיבטיחו את החזר ההלוואה. מי שמלווה לבעל יכולת, ללא ערבות אישית של ערב/ערבים, או ללא שיעבוד של רכוש הלווה לטובת ההלוואה, שם את כספו על קרן הצבי. אפשרות אחרת, מומלצת, היא השקעה משותפת שעשויה להניב רווחים, אבל היא כוללת גם את האפשרות של נשיאה בהפסד. לכן, החסד הגדול ביותר הוא להלוות כסף לעני שאין לו פרנסה, כדי שיפתח עסק שבעזרתו הוא יפרנס את משפחתו בעתיד. בלשון ציורית - נתינת חכה עדיפה על מתן דג. כך גם פוסק הרמב"ם הלכה למעשה:

"שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה ... כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול..." (ה' מתנות עניים פ"י ה"ז).

בגלל סיבות רבות, שחלקן נבע ממצוקה חמורה וקשיים כלכליים קשים, התירו חכמים את השימוש בהיתר עיסקה (עיינו כדוגמא בתרומת הדשן סימן שב למהר"י איסרלין, מגדולי רבני אירופה, חי לפני כש מאות שנה).

דא עקא, כדי להשתמש בהיתר זה, חייבים להקפיד על שני תנאים עקרוניים:

א. מדובר בהלוואה לצורך השקעה בעסק שיכול להניב רווחים. השימוש בהלוואה, הנסמכת על היתר עיסקה, לצורך מימון צריכה שוטפת, מפוקפק ביותר מבחינה הלכתית.

ב. הריבית המשולמת על ידי הלווה למלווה, כדי להפטור מהשבועה, חייבת להיות בשיעור כזה שאכן היא ריאלית ויש סיכוי סביר שהלווה אכן ירוויח אותו בהשקעתו. קביעת שיעור ריבית גבוה יותר, תפסול את היתר העיסקה, תגרום למעבר על איסור ריבית חמור, ותגרום לכך שאי אפשר יהיה לתבוע אותה בבית הדין.

תיקים שנדונו ברשת בתי הדין **'ארץ חמדה-גזית'**, העלו צורך בהצפת נושא הריבית. באחד התיקים התביעה הסתמכה על שטר היתר עיסקה שצורף אליה, אולם, הריבית שנקבעה בשטר הייתה כזו, שגרמה לבית הדין להכריז כי היתר העיסקה איננו תקף. ידוע לנו שגם בציבור שומר המצוות, יש אנשים שמנצלים מצוקה בגלל המשבר הכלכלי, ומלווים כספים לצורך צריכה, בריבית של אחוז לחודש, בריבית דריבית. תשלום זה הוא ריבית אסורה בתכלית האיסור, גם אם צורף להלוואה שטר היתר עיסקה. נציין גם שכנסת ישראל חוקקה חוק מיוחד, המגביל את שיעור הריבית המותר לגביה. יש לברך על כך, מפני שחוק זה מגן על החלשים מפני החזקים, כמו שראוי למדינה יהודית (בוודאי שהיינו שמחים עוד יותר אם החוק היה מתאים להלכה מבחינות נוספות).

הבה נתפלל כי מספר הנצרכים לצדקה וחסד, ילך ויפחת

ומספר הנותנים בנדיבות לב והעוזרים לזולת ילך ויגבר, והם יתברכו בברכת התורה:

"לְמַעַן יִכְרַכְךָ יִקְנֶה אֶל־הֵיךָ כָּל מַשְׁלַח יָדְךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ"

ובברכת המשורר ברוח הקודש, דוד המלך, נעים זמירות ישראל:

"אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתתי בבית יקנך לארץ ימים" (תהלים כ"ג ו).

#### לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת <b>שרה ונגרובסקי</b> ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב <b>שלמה מרזל</b> זצ"ל י' באייר תשע"א	לע"נ הרב <b>ראובן אברמן</b> זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר <b>משה וסרצוג</b> ז"ל כ" בתשרי תשפ"א	לע"נ מר <b>שמואל וגבי אסתר שמש</b> ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לע"נ מר <b>יצחק טרשנסקי</b> ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ הרב <b>ישראל רוזן</b> זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' <b>מאיר וגבי שרה ברכפלד</b> ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב <b>אשר וגבי סוזן וסרטיל</b> ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	לע"נ <b>נועה רבקה</b> בת <b>מלכה ברכה ומשה</b>
לע"נ גבי <b>מרים שטרן</b> ע"ה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ ר' <b>אליהו כרמל</b> וגבי <b>מלכה טויבע כרמל</b> ז"ל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	לע"נ ר' <b>אברהם</b> ומרת <b>גיטה קליין</b> ז"ל י"ח באייר / ד' באב	לע"נ <b>יחזקאל</b> וגבי <b>חנה צדיק</b> ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

# חמדת שנת השבע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

## היתר מלאכות להצלת הצמחייה, וכיסוח דשא

בשבוע שעבר הזכרנו שהתורה אוסרת בלאו רק את מלאכות הזריעה והזמירה. מלאכות קרקע אחרות מסורות מדרבנן בלבד. ברם, חז"ל התירו את עשיית המלאכות האחרות במצבים רבים, כלשון הרמב"ם:

ומפני מה התירו כל אלה, שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו (רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה ז)

במידה והימנעות ממלאכה מסוימת תפגע בצמחיה, חז"ל התירו את ביצועה (בלשון הגמרא, 'לאוקמי'). ניתן להבין את ההיתר הזה בשני אופנים:

א. כמו בהלכות דרבנן רבות, חז"ל לא אסרו במקום בו ישנו הפסד משמעותי.

ב. מראש חז"ל אסרו מלאכות של טיפוח ושיפור הקרקע, ולא אסרו את המלאכות שלא נועדו לשפר ולטפח, אלא רק להחזיק ולשמר את מה שכבר קיים.

לפי האפשרות הראשונה, מדובר בהיתר של איסור בכדי למנוע הפסד. לפי האפשרות השנייה, חז"ל מראש מעולם לא אסרו מלאכות שיפגעו בצמחיה, אלא רק אסרו מלאכות המשפרות אותה. בלשון הרמב"ם לכאורה ניתן להבין את שתי האפשרויות: מצד אחד, הוא אומר שהחשש הוא ש"תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה", כלומר התירו בכדי למנוע הפסד. מצד שני, לשונו הציורית עשויה להצביע על כך שלא יתכן שמטרת השמיטה היא להשמיד את היבול. היא נועדה לאפשר לכולם ליהנות מהיבול, לא לפגוע בכל עץ. כלומר, הגדרת המלאכות האסורות הן מלאכות המשפרות את הקרקע, ואילו מלאכות של תחזוק מעולם לא נאסרו.

ישנן מספר נפקא מינות בין שתי ההבנות הללו:

א. **האם ראוי לצמצם את השימוש במלאכות אלו?** לפי האפשרות הראשונה, מדובר בהיתר משום הפסד, ובוודאי שראוי להימנע מניצול ההיתר במידת היכולת. לפי האפשרות השנייה מלאכות אלו מעולם לא נאסרו, ואין סיבה להימנע מביצוען ללא חשבון. החזון איש פוסק לאור הספק שעדיף להימנע מביצוע מלאכות אלו ככל האפשר (ובתנאי שהצמחיה לא תפגע, כמובן).

ב. **הצלת הפירות:** המהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון אות רנט) דן בשאלה אם היתר חז"ל משום הפסד מתיר להציל ממון שאין לו בעלים. אחת מראיותיו היא מכך שמותר לבצע את המלאכות האסורות מדרבנן בכדי להציל את פירות השביעית, למרות שפירות אלה מופקרים. הוא מניח שהצלת הפירות מותרת ללא הבאת ראיה לכך. ברם, הנחה זו איננה פשוטה. הרב קוק, בספרו 'שבת הארץ', חולק על כך. הוא אומר שההיתר של חז"ל הוא להציל את הצמחייה של האדם, אך לפירות אין בעלים, ולכן אין היתר לעשות מלאכות להציל את הפירות. מדברי שניהם משמע שיסוד ההיתר הוא היסוד הרגיל של הפסד מרובה, אלא שחולקים אם ההיתר של הפסד מרובה כולל הצלה של פירות שאין להם בעלים.

הרב טיקוצ'ינסקי חולק על ההנחה הזו. הוא אומר שההיתר אינו היתר של הפסד מרובה, אלא שחז"ל מעולם לא אסרו לשמר את הצמחייה שתהיה בריאה. לכן מותר לבצע מלאכות האסורות מדרבנן בכדי להציל את הפירות.

ג. **הצלת יופי הצמחייה:** במשנת יוסף פוסק שמעולם לא הותר לשמר את נוי של העץ, אלא רק את בריאותו. הגר"ש חולק על כך. הוא אומר שמלאכות שנועדו לשמר את הצמחייה מעולם לא נאסרו, וזה כולל את שימור נויים. כלומר, האיסור הוא לעשות פעולות של טיפוח, פעולות שיגרמו לצמיחה מוגברת. אך פעולות שאינן מיועדות לטיפוח מעולם לא נאסרו, וזה כולל פעולות של יצירת ושימור יופי הצמחייה.

בהתאם לכך, הרב שטרנבוך מתיר לכסח את הדשא בשמיטה. מטרת הכיסוח איננה לגרום לצמיחה מוגברת או להצלת הדשא, אלא לשמר את היופי של הדשא הקצר. כך הדין גם בגדר חיה: מותר לחתוך את הענפים בחיתוך לא מקצועי (כלומר, חיתוך שלא יגרום לצמיחה מוגברת) בכדי לשמר את צורת הגדר.

מן הדברים עולה גם חומרה: עדיף משמעותית לכסח את הדשא או לקצר את הגדר החיה לעתים קרובות בשמיטה! מדוע? כאשר לא גוזמים לזמן ממושך, צריכים לגזום את הענפים בצורה מקצועית, באופן שישמור על העץ. כאן יכולות לעלות שאלות של איזה גזם נועד להסיר ענפים ואיזה נועד לסייע לטיפוח עתידי. אך כאשר חותכים, או מכסחים את הדשא, לעתים קרובות, החיתוך נועד לשימור היופי בלבד, ובכך בוודאי שאין איסור.

**ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: [info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)**

<p>לעיין <b>שלמה דוד בן זלמן ושרה</b> אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לעיין <b>רבי יעקב ז"ל</b> בן <b>אברהם ועיישה וחנה</b> בת <b>יעיש ושמחה סבג</b></p>	<p>לעיין <b>גב' לורין</b> <b>הופמן ז"ל</b></p>	<p>לעיין <b>חיים משה בן</b> <b>קוקה יהודית</b> כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעיין <b>סוזי בת עליזה</b> כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
---	---	--	--	---

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

# חמדת הדף היומי

פירוק סוכה בחול המועד / סוכה דף מח  
הרב עקיבא כהנא

במשנה בסוכה (דף מח ע"א) נאמר: "סוכה שבעה כיצד? גמר מלאכול לא יתיר {יפרק} סוכתו, אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד יום טוב האחרון של חג". **זין זה נפסק גם** להלכה ברמב"ם (סוכה ו, יא) ובשולחן ערוך (אורח חיים תרסו סעיף א).

## מהו הטעם לאיסור הפירוק?

**רש"י (שם ד"ה לא יתיר) ביאר** שטעם האיסור לפרק את הסוכה הוא משום שבכל היום השביעי של סוכות עדיין חל חיוב לשבת בסוכה ואם בעל הסוכה יסתור אותה, יש חשש שהוא ירצה לישון או לאכול, ולא תהיה לו סוכה לקיים את חובתו. **ואילו הר"ן (על הר"ן כג ע"א ד"ה סוכה שבעה) הביא טעם נוסף**, לדעתו מצוות סוכה היא שהסוכה תהיה בנויה כל שבעת הימים, **נראה לבאר שסברת הר"ן** היא שבכל שבעת הימים הסוכה צריכה להיות ביתו של האדם, והכלל יתשבו כעין תדורו (סוכה דף כו עמוד א) קובע שחלק מקיום מצוות סוכה הוא שגם אם אדם אינו יושב בסוכה כעת, הוא צריך שתהיה לו סוכה שהוא יכול לשבת בה, ולכן אינו יכול לסתור את הסוכה. **המאירי (ד"ה סוכה שבעה) מביא פירוש נוסף**, שהבעיה בסתירת הסוכה לפני סוף זמנה היא: "שזה בזוי מצוה ופריקת עול". ישנם שני אופנים לפרש את דברי המאירי:

- א. אדם המפרק את הסוכה לפני תום זמנה מזלזל במצוות, משום שמעשהו מורה שהוא אינו רוצה לשבת בסוכה בזמן שהוא חייב.
- ב. בדומה למה שכתב הבית יוסף (אורח חיים סימן כא) שיש איסור להשתמש לדבר חול בציציות של בגד ארבע כנפות שהשתמש בהן למצווה משום שזה ביזוי מצווה, כעין זה כתב גם בעיקרי הד"ט (לרבי דניאל טיראני אורח חיים ב, סח) שדן האם מותר לפרק סוכה לפני תום החג, ודימה זאת לדין הורדת ציצית מטלית.

## היתרים לפירוק לפי טעמי הראשונים

**לשיטת רש"י נראה** שאם אחרי פירוק הסוכה בעל הסוכה נסע למקום אחר, ויודע שלא יצטרך יותר את הסוכה מותר לו לפרק את הסוכה. **לפי טעם הר"ן לכאורה** לא שייך להתיר לפרק סוכה תוך כדי סוכות, שהרי דעת הר"ן שיש ללמוד מהפסוק שקיימת מצווה שהסוכה תעמוד על עומדה כל שבעת הימים.

**לעומת זאת, לפי שיטת המאירי** אדם שיש לו אילוץ כלשהו לפרק את הסוכה יתכן שהוא רשאי לפרק את הסוכה ואין בכך ביזוי מצווה. **הרב חיים דוד הלוי (עשה לך רב ז, שו"ת בקיצור מג) כתב** שבמקרה שהאדם החושש שסוכתו תהרס על ידי שכנים רעים, או תתבזה יותר אם הוא ישאיר אותה כך, מותר לפרק את הסוכה בחול המועד. **נראה** שלשיטת המאירי, שהטעם לאיסור הפירוק הוא משום בזיון, ניתן לפרק את הסוכה במקרה זה, מאותו הטעם שנכתב.

**כפי שהסברנו בדעת רש"י עולה מדברי רמ"ה במסכת בבא בתרא (יד רמ"ה ו ע"ב ד"ה ותימא)** שנראה שהבין כטעם רש"י והתיר לפרק את הסוכה לקראת סוף היום, כשאינו צריך את הסוכה. **כך גם רבי ירוחם פישל פערלא (עשה ז') כתב** שלדעת רש"י דין המשנה הוא רק 'עצה טובה' שאדם ישאיר את סוכתו עד סיום חג הסוכות, על מנת שהיא תשאר לו לצורך שינה או אכילה, אך אם אדם צריך, מותר לו לסתור סוכתו. **רבי ירוחם פישל פערלא (שם) הקשה על דברי רש"י** שדבריו אינם מתיישבים בדברי המשנה, שנועדו לבאר מה הכוונה 'סוכה שבעה כיצד', ולפי דברי רש"י הם לא מסבירים כיצד סוכה שבעה, אלא רק נותנים עצה לא לפרק את הסוכה, אבל אין הכוונה שחייבים להשאיר את הסוכה כל שבעת הימים. אולם הוא כותב שלפי דברי הר"ן הדברים מבוארים שהרי חייבים להשאיר את הסוכה בנויה כל שבעת הימים מהדין. **גם לפי דברי הר"ן נראה** שיש מקום להתיר לפרק את הסוכה, שהרי בגמרא נחלקו רבי אליעזר ורבנן האם מותר לעבור מסוכה לסוכה בחול ולהלכה נפסק בשולחן ערוך (תרלז, א) כדעת חכמים. לכן, למעשה לפי הר"ן אדם הנוסע להתארח אצל אדם אחר להמשך החג, הוא החליף את הסוכה שלו, באותה מידה גם אם הוא מסכם עם השכן שהוא יאכל בסוכה שלו, גם זה יכול להיות בסדר לכאורה.

**סיכום:** המשנה קובעת כי אסור לפרק את הסוכה לפני תום זמנה. בהסבר המשנה שלוש דעות: רש"י - משום שאולי יצטרך לאכול בסוכה. מאירי - לפרק זה בזיון הסוכה. ר"ן - כשמפרקים מבטלים את המצווה. לדברי הר"ן מסתבר שאם עובר לבית מארח לסוף החג, מותר לפרק את הסוכה, וכן לדברי רש"י לפי הסבר ר"י פערלא, אף לפי דברי המאירי יתכן שמותר באופן גורף לפרק את הסוכה בחול המועד, אם לא רוצים להשתמש בה שימוש חולין.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: [info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.



**לרכישה**

# נְשׁוֹת בְּמִרְאֵה הַבְּזֵק

(מתוך ח"א)

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה  
כסלו, תשנ"א

## הצורך בגט ל"גרים" קונסרבטיבים שהתחתנו בנישואין קונסרבטיבים

### שאלה

אישה שהיתה נשואה עם בן-אדם שנתגייר, ע"י רב בשטוקהולם המשתייך לתנועת הקונסרבטיבים בארה"ב. הוא מגייר עם מקווה וקבלת מצוות – לפי הפילוסופיה שלו, כמובן – בפני בית דין של שלושה, שהוא אחד מהם. אני נוהג כאן לא לקבל את הגיור שלו. אבל, לכמה ילדים שאימם נתגיירה על ידו, אני עושה גיור, עם טבילה והטפת דם לבנים. האישה ובעלה הגר חיו ביחד עשר שנים ויש להם שני ילדים, בן ובת. מאז 1987 הם חיים בנפרד, וב-1988 קיבלו גירושין אזרחיים. הרב בשטוקהולם אמר לה שהיא צריכה גט, אבל בעלה מסרב לתת את זה. עכשיו, היא רוצה להתחתן עם יהודי. האם היא באמת צריכה גט?

### תשובה

כדי לענות על שאלתך יש לבחון את שני המעשים שנעשו. ראשית, את הגיור ואם יש מקום לחשוש לגיור, יש לבדוק אם הנישואין נעשו כהלכה או לא<sup>1</sup>. ולכן מבקשים אנו מכבודו לשלוח לנו (אם אפשר) פרטים נוספים על הגיור ועל הנישואין, כגון; תעודת גיור, תעודת נישואין או עדות של עדי הנישואין.

במידה ואי אפשר לברר את הנ"ל – וייתכן שהרב הקונסרבטיבי למד בישיבות וביצע את הגיור, ואולי גם את החופה והקידושין ע"פ ההלכה<sup>2</sup> – יש לחשוש לגירות, וכן לקידושין שאחר כך, ואין להתירה להינשא אלא ע"י גט, כדת משה וישראל<sup>3,4</sup>.

- 1 אם הנישואין לא נעשו כדת משה וישראל – אלא בנישואין אזרחיים – רבו האחרונים שמקילים במקום עיגון, בנישואין אזרחיים, להתיר את האשה ללא גט. ועיין תחומין ח"ז, עמוד 252. וכן פד"ר ח"ז ע' 44.
- 2 כגון, שהיו נוכחים ג' כשרים בשעת הגירות, ושהיתה שם קבלת מצוות, ועדי קידושין כשרים.
- 3 כיוון שמדובר בחשש אשת איש, ולעומת חשש הרואים – שיחשבו שגיור קונסרבטיבי הוא טוב – קיים חשש איסור ממש.
- 4 עיין לעיל [תשובה צד](#).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,  
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל  
ראשי הכולל

גם אני מאשר:  
הרב שאול ישראלי

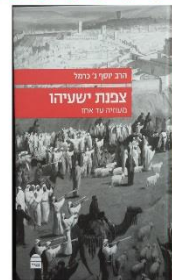
ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: [info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

### חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאן; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה



### מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה גדעון בן רחל רבקה רינה בת גרונה נתנה יוסף חלילי בן רחל	ניר רפאל בן רחל ברכה חנו הראל הכהן בן דרורה מאירה בת אסתר חוה רָאנְלָה בת פֵּיילָא בתוך שאר חולי עם ישראל	ישראל בן רבקה אריה יצחק בן גאולה מרים נטע בת מלכה אילנה בת עליה
--	---	--